

Kayıp Küresel Denge*

Jeopolitik değişim üzerine son yayınlar

DOMINIK PIETZCKER**

Macromedia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

JEOPOLİTİK ÜZERİNE YAZILAN EN SON kitaplar, biraz farklı bakış açılarıyla yazılmış olsalar da, ortak bir fikre sahipler. Başlangıç noktaları, Atlantik'ten Asya yarımküresine doğru olan bariz jeostratejik kaymadır. Batı'dan Doğu'ya yönelen bu çarpıcı güç kayması Avrupa devletleri için ne ifade etmekte? Çin'in dünya siyasetinde baskın bir güç olarak yükselişi şüphesiz çağımızın en büyük siyasi ve ekonomik meydan

okumasıdır. Batı (yani Amerika ve Avrupa)'nın çıkarlarının, gücünün ve sınırlarının yeniden tanımlanması da dahil olmak üzere tamamen yeni bir küresel düzen anlamına gelmektedir. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika, küresel ölçekte en etkili sosyo-ekonomik ve kültürel oluşum olma iddialarını yitirdiler. Bugün Asya, dünya çapındaki insan nüfusunun kabaca yüzde 75'ini temsil ediyor. Çin'in ulusal yükselişi ve küresel

* Çeviri: Ertuğrul Gazi Kızılak

** Dominik Pietzcker, 2012'den beri Macromedia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Hamburg ve Berlin Kampüslerinde tam zamanlı profesör ve Medya Fakültesi üyesidir. Freiburg/Br. Üniversitesi, Dublin Trinity College ve Viyana'da felsefe, tarih ve edebiyat okudu. 1996'dan 2010'a kadar siyasi kamu kurumlarında (Federal Başkanlık Ofisi, AB Komisyonu, Alman hükümetinin Federal Basın Departmanı) kreatif direktör olarak çalıştı ve Universität der Künste (UdK) Berlin ve Technische Universität (TU) Dresden'de ders verdi. 2014'ten beri Alman Girişimciler Vakfı'nda (Stiftung der Deutschen Wirtschaft, SDW) fahri jüri üyesidir. Cambridge Üniversitesi Darwin Koleji'nde ders vermektedir ve İstanbul İstinye Üniversitesi'nde araştırma görevlisidir. 2017'den beri Çin'deki üniversitelerde, Zhejiang Üniversitesi Şehir Koleji'nde (Hangzhou) ve Tongji Üniversitesi'nde (Şanghay) dersler verdi. Kültürlerarası, Çin-Almanca ve sosyo-ekonomik konularda düzenli olarak yayınlar yapmaktadır.

ekonomik genişlemesi, tarihsel Batı hakimiyetine saldırganlık değilse de bir meydan okuma olarak algılanıyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Batı üstünlüğü geçmişe aittir veya en hafif tabirle yok olup gitmektedir.

Son yayınlar, küreselleşmenin bu yeni aşaması ve rekabet halindeki iki güç olan ABD ve Çin arasındaki doğrudan ve dolaylı çatışma riskleri üzerine kafa yoruyor.

Çin lideri Xi Jinping, Çin Komünist Partisi 20. Genel Kongresi'ndeki son konuşmasında yurtdışındaki temsilcilere, siyasi analistlere ve karar vericilere yönelik bir hitapta bulunmuştu: “Dünya yeni bir döneme girdi; çalkantı ve değişim dönemine. Çin'i bastırmaya ve kontrol altına almaya yönelik dış girişimler her an artabilir. Bu nedenle olası tehlikelere karşı daha dikkatli; en kötü senaryolarla başa çıkmaya hazırlıklı ve şiddetli rüzgarlara, dalgalı sulara ve hatta tehlikeli fırtınalara dayanmaya hazır olmalıyız” (Yiu, 2022; Böge, 2022). Rusya'nın Ukrayna'ya girmesinden bu yana, "tehlikeli fırtına" şimdiden uğursuz bir gerçek haline geldi ve yalnızca Batılı devletlerin Rusya ile değil, aynı zamanda Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerini de yeniden şekillendirdi (Gujer, 2022). Hem entelektüeller hem de siyasetçiler tarafından yapılan son yayınlar, küreselleşmenin bu yeni aşaması ve rekabet halindeki iki güç olan ABD ve Çin arasındaki doğrudan ve dolaylı çatışma riskleri üzerine kafa yoruyor.

Harvard profesörü Graham Allison, etkileyici çalışması “Destined for War”ı 2017'de yayınlamıştı. Allison'ın ana fikri, ilk kez Yunan tarihçi Thucydides tarafından açıklanan, “yükselen ve alçalan iki güç” arasındaki olası çatışmadır. Bu çatışma bir

şart olmasa da – Allison'ın gözünde – oldukça muhtemeldir (Allison, 2022, s. 47): “Yükselen ve hakim bir güç arasındaki çekişme, genellikle kıt kaynaklar üzerindeki rekabeti yoğunlaştırır. (...) Hayatta kalmak için çok önemli olduğuna karar verdiği bir devletin ithalatını reddetme girişimi, savaşı kışkırtabilir.” Tarihsel bir model olarak, yükselen ve gerileyen güçlerin istikrarsız takımyıldızı, Almanya ve Fransa arasındaki kanlı çatışmalarda (1870/1871), iki Dünya Savaşında (1914–1918; 1939–1945) ve Amerika ile Japonya arasındaki (1941–1945) Asya-Pasifik çatışması üzerinden algılanabilir. (Allison, 2017, s. 244). Her hegemonyacı çekişmenin kaçınılmaz olarak savaşa sonuçlanıp sonuçlanmadığı açık bir soru olarak kalmaktadır. Tarih, sonunu bilmez. Ancak Allison, Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasındaki gerilimlerin ve muhtemel çatışma alanlarının altını çizerek kendi fikrini ortaya koyuyor: “devasa bir ABD ticaret açığı, ithalat vergileri, çözülmemiş hukuki sorular, her iki tarafın Asya-Pasifik'teki jeostratejik emelleri, Hongkong ve Tayvan'ın konumlarındaki farklı anlayışlar“. Hegemonyayı kaybetmek, kazanmak kadar zordur. Bu çatışma hatlarının yalnızca ABD ile Çin arasında olduğu açık gibi görünse de, Avrupa buna mesafeli duramaz.

Günümüz küresel gerilimlerinin siyasi analizcileri için özellikle ilginç olan, Batı Avrupa'nın jeopolitik bir oyuncu olarak yeniden tanımlanmasıdır. Rusya'nın müdahalesi, Kremlin'in Avrupa devletleri arasındaki çelişkili ve rekabet eden çıkarların sonucu olarak Batı Avrupa'nın çöküşü ve zayıflığı varsayımına dayanıyordu. Avrupa kendisiyle ve kendine özgü sorunlarıyla meşgul görünüyor: azınlık hakları, eğitim sektörünün ihmal edilmesi, azalan askeri harcamalar, devlet otoritesinin sorgulanması, cinsel özgürlük vb. Ve elbette, devlet ve sivil toplum arasındaki bu gerilimleri çarpıtmak ve abartmakta her zaman siyasi bir çıkar vardır.

Ukrayna'daki savaşın nihai sonucu, Putin'in Batı'nın zayıflığına dair varsayımının doğru olup olmadığını kanıtlayacak. Avrupa'nın tam kalbinde uzun, acımasız ve yıkıcı bir çatışma - bunun 21. yüzyılda olabileceğini kim düşünebilirdi? Ukrayna krizinin bir sürpriz olarak ortaya çıkması, Avrupa hükümetlerinde ve siyasi kurumlarında, özellikle Almanya'da boğucu bir analitik yeterlilik eksikliğini ifade ediyor. Bununla birlikte, Avrupa'nın bu savaşta Ukrayna'yı destekleme isteği, Rusya Cumhurbaşkanı ve yönetimdeki çevresi tarafından beklenenden daha güçlü. Bu gerilimler, çatışma üzerine yazılan yayınlara nasıl yansımakta?

Alman parlamentosunun etkili Dış İlişkiler Komitesi başkanı Norbert Röttgen, süslü kitabı "Savaş Zamanlarında Manifesto - Bir Daha Asla Çaresiz Olmaz!" (Röttgen, 2022)'da Alman ve Avrupa dış politikasının siyasi bağımsızlık ile ekonomik uyum arasındaki ikilemini anlatıyor (Röttgen, 2022, s. 122): "Çin ile sistemik çatışma, yalnızca Batı ile Çin arasındaki ilişkileri belirlemeyecek, aynı zamanda öngörülebilir gelecekte tüm uluslararası ilişkileri etkileyecektir. Çin ile yeni bir Soğuk Savaş, Almanya'nın ve Avrupa'nın çıkarına değil. Çin ile her alanda işbirliği imkanları aranmalıdır." Yine de Röttgen, hem ekonomide hem de savunmada Transatlantik ilişkilerinin yeniden canlanmasından yana. Amerika, sık sık Avrupa'nın dış politika anlayışıyla çelişerek kendi ulusal çıkarlarını sıkı sıkıya takip etse de, yine de Batı Avrupa devletlerinin en güçlü ve en olası müttefikidir. Röttgen, jeopolitik ve ekonomide bir rönesans ve Transatlantik ilişkilerin "canlandırılması" olasılığını tanımlar (Röttgen, 2022, s. 110). Ancak Amerika'nın zamanla değiştiğini de kabul ediyor. Popülist

slogan "Önce Amerika!" yalnızca Amerikan dış siyasetinin gerçek önceliklerini açığa vurur.

Biden yönetimi altında, ABD için en büyük jeostratejik zorluk, şaşırtıcı bir şekilde hala Çin. İki güç arasındaki jeopolitik güç mücadelesi, Batı Avrupa'yı tarafsız bir konumda bırakmıyor. Başkan Trump'ın değişken kararları, milliyetçi retoriği ve Avrupa'nın tuhafliklarına yönelik açık küçümsemesi, Transatlantik ilişkilerinin altın çağının geçmişte kaldığını kanıtladı. İttifak oybirliği gösteriyor, ancak yalnızca Avrupa çıkarları Amerika'nın siyasi ve ekonomik hakimiyet algısıyla aynı çizgide olduğu sürece - ve bunun tersi de geçerli. Batı'da rakipsiz bir hegemon olmasına rağmen, Amerika'nın da müttefiklere ihtiyacı var. ABD, şüphesiz Avrupa'daki Transatlantik çıkarlarının en ateşli destekçisidir. Polonya Cumhurbaşkanı Andrzej Duda'nın Varşova'da Joe Biden'a en güçlü askeri gücün temsilcisi olarak hitap etmesine şaşmamalı (Duda, 2022): "Eşsiz liderliğiniz, bu noktada güçlü liderliğiniz için teşekkür ediyoruz (...)ABD'nin Kuzey Atlantik İttifakı'nda ve ayrıca Avrupa-Atlantik bağlarının güçlendirilmesi için sağlam liderliğini ümit ediyoruz."

Norbert Röttgen, kitabını Ukrayna'da savaşın patlak vermesinden sonra yazdı. Rusya'nın Doğu Avrupa'daki müdahalesi, bir an için de olsa Avrupa Birliği, NATO ülkeleri ve ABD arasındaki ilişkileri sıkılaştırıyor. Soğuk Savaş zamanlarında olduğu gibi, Batı'nın ortak bir düşmanı var. Bununla birlikte, Röttgen, bu ortak çıkarlar yüzeyinin ötesinde bir yabancılaşmanın belirtilerini açıkça görmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi jeostratejik gündemi var - ne yazık ki Avrupa'nın yok. Röttgen, savunma, jeostrateji ve ekonomide daha fazla Avrupa bağımsızlığını kesinlikle tavsiye ediyor.

Ancak çok kutuplu bir dünyada Avrupa'nın konumunun oldukça zayıf olduğu da açıktır.

ABD hala Batı Avrupa'daki jeostratejik itici güç. Ancak Braml'in iddiası, ABD'nin siyasi güvenilirliğini kaybettiği.

Batı Avrupa, büyük dünya hegemonyası oyununda ABD ve Çin dışında üçüncü küresel güç olmaktan çok uzak. Avrupa'nın Çin ile ABD arasında eşit mesafede olması tamamen ütopyiktir. Röttgen bir noktada ısrarcıdır: ekonomi ve jeostrateji doğası gereği iç içe geçmiş durumda. Ekonomik bağımlılık - Rusya'nın Almanya'ya yaptığı doğal gaz ihracatının kanıtladığı gibi - stratejik zayıflığın fiyat etiketiyle birlikte geliyor. Röttgen, söz konusu Çin-Avrupa ilişkileri olduğunda bu belirleyici hatadan kesinlikle kaçınılması gerektiğini yazıyor. Norbert Röttgen, Transatlantik bağlarının güçlendirilmesini ve aynı zamanda askeri güç, ekonomik güç ve bir özgürlük ve yenilikçilik kültürü üzerine inşa edilmiş kendi başına bir Avrupa'nın konumunun yeniden şekillendirilmesini tavsiye ediyor. Bu fikirler Almanya'daki muhafazakar ana akımı temsil ediyor. Etkili Bavyalı politikacı Alexander Dobrindt de "Transatlantik ticari ilişkilerinin güçlendirilmesini" tavsiye ediyor (Dobrindt, 2022). Bu arada siyasi gerçeklik çok daha karmaşık ve kendi kendisiyle çelişkilidir. Röttgen'in ve muhafazakarların jeopolitik konseptinin ikilem ve sınırlamalarının en son örneği, devlete ait Çinli nakliye şirketi COSCO'nun Hamburg limanının altyapısının bir bölümünü satın alıp almaması konusunda Alman hükümeti içindeki gerilimdir.

ABD dış politikası konusunda Alman uzman olan Josef Braml, Transatlantik ilişkilerini Norbert Röttgen'den (Braml, 2022) biraz farklı bir perspektifte ve daha eleştirel bir bakış açısıyla görüyor. Braml, "Transatlantik Yanılsaması - Yeni Dünya Düzeni ve Yerimizi Nasıl Tutabiliriz" adlı son kitabında, Amerikan ulusal çıkarlarının Avrupa'nın kendine has özelliklerine üstün geldiği bir durumu analiz ediyor. Braml'in yorumuna göre, Avrupa'nın 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki jeopolitik zayıflığı henüz sona ermiş değil. ABD hala Batı Avrupa'daki jeostratejik itici güç. Ancak Braml'in iddiası, ABD'nin siyasi güvenilirliğini kaybettiği. Amerika'nın Çin'e karşı yürüttüğü ticaret savaşı, Avrupa'daki ekonomik çıkarlarla, özellikle de ihracata yönelik sanayisi olan Almanya'yla uyumlu değil. Braml, Avrupa'nın kendi jeopolitik stratejisini geliştirmesi, kendi ekonomik çıkarlarını tanımlaması ve talep etmesi gerektiğini tavsiye ediyor. Amerika hala bir dost, ancak yabancılaşma ve farklılaşan çıkarlar, Trump yönetiminin günlerinden beri kendini gösteriyor. Başka bir deyişle, Braml's entelektüel, ekonomik, siyasi ve aynı zamanda tüm savunma ve güvenlik meselelerinde daha fazla Avrupa bağımsızlığını tercih ediyor (Braml, s. 154). Bu Avrupa'nın "çay partisi" mi olur? Endişeye gerek yok, Braml'in fikirleri tamamen varsayımsal kalıyor. "Avrupa'nın tüm ekonomik ve mali konulardaki birliği, küresel ekonomik rekabetteki konumunu güçlendirecektir" (Braml, s. 155). Ancak Braml, bu fikrin kelimesi kelimesine ele alınması konusunda uyarıyor: "Avrupa'nın Amerika ile Çin arasında eşit uzaklıkta olması" (Braml, s. 108) onun için bir seçenek değil. Avrupa, Batı yarım küreye aittir ve Transatlantik ilişkiler temel olmaya devam etmektedir.

Avrupa'nın askeri kuvvetleri hem teknik üstünlükten hem de caydırıcılıktan yoksun olduğu sürece, Avrupa kendisini ABD ile Çin arasındaki üçüncü güç bloğu olarak inandırıcı bir şekilde sunamaz. Bu nedenle Braml, güçlü bir Fransız-Alman dostluğunun rönesansını seçiyor. Braml, Fransa ve Almanya'nın her zaman Avrupa Birliği'nin ekonomik itici güçleri ve demokratikleşme ile çoğulculuğun hızlandırıcısı olduğunu savunuyor. Ne yazık ki, Fransız-Alman ilişkilerine ilişkin bu görüş yalnızca kısmidir. Şimdilik, Fransa Cumhurbaşkanı Emanuel Macron ve Almanya Başbakanı Olaf Scholz, Ukrayna'daki savaş ve bunun Avrupa üzerindeki sonuçları hakkındaki ikili gerilimleri, yanlış anlamaları ve farklı bakış açılarını aşmak için ellerinden gelenin en iyisini yapıyor. Fransa, konu Almanya'nın kendi ekonomisini korumaya geldiğinde Alman tekelciliğini eleştiriyor; Almanya, Macron'un dış politikadaki çekingen tavrından rahatsız. Braml'in güçlü bir Avrupa vizyonu, tüm AB üye devletlerinin çıkarlarını yansıtan gerçekten birleştirici ve gerçekçi bir vizyondan yoksundur. Doğu Avrupa'daki savaş bile Avrupa devletlerini ortak bir siyasi strateji üzerinde anlaşmak üzere bir araya getiremedi. Almanya'nın Ukrayna'ya silah ihraç etme konusundaki isteksizliği, Polonya ve Baltık ülkeleri gibi Doğu Avrupalı müttefikleri tarafından açıkça eleştirildi. Son olarak, Braml'in kitabı bize Avrupa ile ABD arasındaki güvensizliğin arkasında ulusal özelliklerden daha derin bir gerçeğin yattığını hatırlatıyor. Avrupa kendi çıkarlarını savunamayacak kadar zayıf. ABD üstünlüğüne olan bu bağımlılığın üstesinden gelmek onlarca yıl alacaktır.

Her jeopolitik denge hassastır ve dinamik bir güç dengesini yansıtır. Avrupa'nın doğu eteklerindeki tek bir coğrafi bölgeyle sınırlı olan Ukrayna'daki savaş, hem ABD'de hem de

Çin'de jeostratejiler üzerinde muazzam bir etkisi olduğunu şimdiden kanıtıyor. Avrupa, Çin ile ekonomik ilişkilerini yeniden değerlendiriyor ve muhtemelen yeniden şekillendirecek; özellikle Alman ekonomisi, Çinli şirketlerle ortak girişimlere yoğun bir şekilde yatırım yapıyor. Christian Geinitz, "China's Grasp for the West – How Beijing Invests in Our Economy" (Geinitz, 2022) başlıklı kitabında, Çin'in sosyo-ekonomik sisteminin marjinalleştirilmiş bir sözde üçüncü dünya ülkesinden inovasyon, teknoloji, altyapı, lojistik, dijitalleşme ve savunma alanlarında Batı üstünlüğünün rakibi konumuna yükselişini anlatıyor. Batılıların gözünde Çin'in yeni konumu, demokratik, rekabetçi ve kapitalist toplumlar için bir tehdit olarak karşımıza çıkıyor. Geinitz, Çin'in ekonomik yayılmacılığını birçok örnekle anlatıyor. Geinitz'e göre Çin'in hegemonya iddiasının en önemli göstergesi Kuşak ve Yol Girişimi, BRI (Geinitz, s. 330): "Alman siyasetçiler ve girişimciler anladılar ki, Çin ejderhasına ne binebilirler ne de evcilleştirebilirler." Bu nedenle, Almanya ve Avrupa Birliği "yenilik, altyapı, sosyal ortaklık ve serbest ticaretin ekonomik bir bölgesi olarak Avrupa'yı güçlendirmek için iddialı bir sanayi politikasına ihtiyaç duyuyor" (Geinitz, s. 331). Norbert Röttgen gibi, Christian Geinitz de Çin'in etkisine, Çin'e bağımlılığına ve muhtemelen egemenliğine karşı koymak için "İngiltere dahil transatlantik bağların" yeniden canlandırılmasından yana. Röttgen, Braml ve Geinitz, Avrupa'nın zayıflığı algısında hemfikir; ancak çareler konusunda görüş ayrılığına düşerler.

Röttgen, Transatlantik dostluğunun yeniden canlanmasını destekliyor. Braml ise, uyumlu Fransız-Alman ilişkilerinin Avrupa'daki olasılığını tartışıyor. Geinitz, Çin'in yayılmacılığını hafife alma konusunda uyarıyor. "Realpolitik" ise farklı bir tablo çizdi. Gerçek siyasi arenada

ABD yönetimi, Avrupa'nın tuhaflıklarından çok ABD hegemonyasına bir meydan okuma olarak Asya'daki değişen durumla daha fazla meşgul. Çin ise Avrupa hükümetleri tarafından açıkça bir tehdit olarak görülüyor. Dışişleri Birliği Yüksek Temsilcisi Joseph Borell'den alıntıyla, "zorlu bir rakip", yani "rakip" olarak görülüyor (Reuters, 2022). Bununla birlikte, Avrupa ekonomisi iki ana nedenden dolayı büyük ölçüde Çin'e bağımlıdır. İlk olarak, Çin dünyadaki en büyük ulusal pazardır ve "Avrupa'da üretilen" ürünler için muazzam olanaklar sunmaktadır. İkincisi, Çin, ucuz tüketim mallarının önde gelen ihracatçı ülkesidir ve materyalist Batılı tüketici toplumları esas olarak Çin'deki düşük üretim maliyetleri üzerine inşa edilmiştir. Almanya Başbakanı Olaf Scholz, Pekin'e yaptığı son geziden dönerken Çin-Alman ilişkileri üzerine şunları ifade etti (Scholz, 2022): "Değişen koşullarda bile Çin, Almanya ve Avrupa için önemli bir iş ve ticaret ortağı olmaya devam ediyor. Ondan kopmak istemiyoruz. (...) Akıllıca çeşitlendirme şeklinde (...) tek taraflı bağımlılıkları ortadan kaldıracacağız. Bu sağduyu ve pragmatizm gerektirir. Almanya ve Çin arasındaki ticaretin önemli bir kısmı, ne alternatif tedarikçilerin bulunmadığı ne de tehlikeli tekeller riskinin olmadığı ürünlerle ilgilidir. Aksine Çin, Almanya ve Avrupa eşit derecede yararlanmaktadır." Alman hükümeti 2023 için yeni Çin stratejisini açıklayacak. İstikrarı tamamen kaybolmuş bir dünya düzeninde, ekonomik ve stratejik yönler ile ortaklık ve rekabet arasında akılcı bir denge her iki taraf için de uygulanabilir görünmektedir (Chazan, 2022). Hiç kimse Avrupa devletlerinin stratejik ve askeri çıkarlarını kendi başlarına koruyabileceklerini ve hatta buna istekli olacaklarını varsaymıyor. "Önce Avrupa" sloganı eski kıta için fazla Amerikalı. 🌸

Referanslar

- Allison, Graham (2017). *Destined for War. Can America and China escape Thucydides's trap?* Melbourne & London, Scribe Publishers
- Böge, Friederike (2022). *Chinas neuer Kaiser*. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, October 23, 2022. <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/china-hu-jintaos-unfreiwilliger-abgang-sorgt-fuer-spekulationen-18408598.html>
- Braml, Josef (2022). *Die transatlantische Illusion. Die neue Weltordnung und wie wir uns darin behaupten können*. München, C.H. Beck Verlag
- Chazan, Guy (2022). *Scholz and Xi discuss nuclear dangers*. In: *Financial Times Weekend, Europe Edition*, November 5/6, 2022, p. 2
- Dobrindt, Alexander (2022). *Wie Europa wirklich souverän werden kann*. In: *Die Welt*, November 2, 2022, p. 7
- Duda, Andrzej (2022). *Remarks by Andrzej Duda during the meeting with Joe Biden*. March 22, 2022. <https://www.president.pl/news/remarks-by-andrzej-duda-during-the-meeting-with-joe-biden,51289>
- Geinitz, Christian (2022). *Chinas Griff nach dem Westen. Wie sich Peking in unsere Wirtschaft einkauft*. München, C.H. Beck Verlag
- Gujer, Eric (2022). *Das China-Syndrom – warum es nicht klug ist, Peking als Feind zu behandeln*. In: *Neue Zürcher Zeitung*, November 5, 2022, p. 1. <https://www.nzz.ch/meinung/der-andere-blick/scholz-in-pekings-es-ist-unklug-china-als-feind-zu-behandeln-ld.1710184>
- Reuters (2022). *EU should treat China as competitor*. <https://www.reuters.com/world/eu-should-treat-china-more-competitor-says-diplomat-chief-2022-10-17/>
- Röttgen, Norbert (2022). *Nie wieder hilflos! Ein Manifest in Zeiten des Krieges*. München, dtv Verlag
- Scholz, Olaf (2022). *We don't want to decouple from China, but can't be overreliant*. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/search/chan-cello-guest-article-politico-china-2139576>
- Yiu, Karson (2022). *How China's Xi Jinping flipped the script on the world during his 10 years in power*. <https://abcnews.go.com/International/chinas-xi-jinping-flipped-script-world-10-years/story?id=91858424>